

У великий дзвін...

Львів, 30. листопада 1925.

Одночасно з реверансами Скіпінського в бік жидівського клубу владено у великій залі, що в Секретаріаті Ліги Націй зареєстровано польсько-жидівську угоду. Зареєстрована ця угода не тільки й мало-значної угоди Лігою Націй є випадком — будь-що-будь — небувалим в історії міжнародних і між-національних відносин. Є не по-чист, що змушує нас до того, щоб спитатися над нею справою.

Коли перед кількома днями жидівська преса (одночасно зі звітом про експозе Скіпінського) подала листку про зареєстрування польсько-жидівської угоди, то можна було думати, що не може видумка, яка має на меті піддержати серед жидівських мас надшарпаний авторитет пос. Райха та златидити не-вдоволення тих мас, яке зросло у зв'язку з паперовою угодою. Однак минуло кілька днів і офіційно не заперечено факту зареєстрування. Польський уряд і польська преса, навіть антисемітська, мовчить, чим підтверджує вістку про зареєстрування угоди або що найменше не вважає під теперішню пору доцільним її опрокидувати. За те орган пос. Райха — „Хвіля“ — твердить, що через зареєстрування угода як би набрала між-народного значіння і знаходиться під охороною Ліги Націй.

Резервований текст угоди є або неповний, або — коли повний — то маловартний. Він обіймає реорганізацію жидівських віроісповідних громад, справу жидівської й гебрейської мови у тих громадах та на прилюдних зібраннях, частинне святкування Жидами суботи в публичних установах, введення жидівства до жидівських шкіл, призначення хайдерів школами рівноправними для жидівських дітей з публичними школами, справу субвенцій для жидівських приватних шкіл, рівноправне трактування жидівських прив. шкіл з іншими аналогічними заведеннями і справу „кошерного“ харчу для воєнк-жидів.

Ось і весь текст угоди, зареєстрований в Секретаріаті Ліги Націй. Як бачимо, тут не було що зареєструвати, бо всі ці „уступки“ є

самоарозумілі в кожній державі, навіть без республіканського й конституційно-демократичного у-строю. Є це права жидівських громадян виключно віроісповідного характеру, які забезпечує конституція, так що й угода тут ні при чому. А всеж така ці тороки „уступок“ зареєстровано у міжнародній установі. З якою метою?

Однак колиб тут, у що ми не віримо, справді малося до діла зі „зареєструванням“, то мусілоб не викликати занепокоєння всього світа не лише з приводу польської то-лепанії, але й намірної охоти піддавати свої внутрішні справи, угоду з нетериторіальним народом, під охорону Ліги Націй.

чому часі вибирається до СРСР, 12 послів польського союму, представників різних флангів, а між ними: д-р Райх і д-р Існеро (я Жид, Клубу), Бонль і Пліто (я Хлопський Зайонку), Гельман і Татарчак (я „Визволення“), Влевудський і Фі-лпкевич (я Хлоп. Нез. Парті), Єміч (я Білоруського Клубу), український посол Антін Васильчук і ин. Прем. Скіпінський не тільки погодився видати паспорт, але й поручив польському посольству в Москві зацікавитися відвідувачами послани. Шож, історія міфів!

Радянська Україна.

Число жидівського населення в Україні.

У 12 (92) числі „Статистичного Бюлетеню“, органу Центрального статистичного управління на Україні за вересень пр. нахотичо статисти Г. Гальперіна п.н. „Єврейське населення по містах України“. Стаття ця написана на основі матеріалів, зібраних державною в час останнього перепису міського населення в 1923 р. У ній пише автор між іншим таке: „Перепис охопив тоді 612 міських селищ України. Крім міст зараховано до них і містечка, копальні, робітничі селища і поселення зі значною кількістю населення, що працює на землі. Селища, де менше 500 мешканців зовсім не ввійшли до перепису“. З цього пояснення виходить, що цифри останнього перепису охоплюють усе жидівське населення України. По всіх 612 міських селищах 9 українських губерній було в 1923 року 5,087,595 душ міського населення. З того випадало на Жидів 1,297,557 душ. З того виходить, що в 1923 р. Жиди становили 25 відсотків усього міського населення України. З того: на Подільці випадало Жидів 217,516 душ (51,7 проц.); на Волині 116,502 душ (39,5 проц.); на Одешину 266,878 душ (30,7 проц.); на Київщину 327,822 душ (28 проц.); усього населення міст на Київщині на Полтавщину 107,636 душ (24 проц.); на Катеринославщину 103,567 душ (22,6 проц.); на Чернігівщину 49,163 душ (18,7 проц.); на Харківщині 69,353 душ (12,6 проц.); на Донеччину 39,110 душ (6 проц.). З цього бачимо, що найбільший відсоток Жидів серед міського населення було на Подільщині а наймен-

На Схід!

Поїздка постів польського союму до С.Р.С.Р.

Минулого літа відвідало СРСР. кілька робітничих делегатів з різних країв, щоб пригледитися на місці державному й суспільному будівництву більшовиків. Поруч них місцевих делегатів побачили в СРСР, також окремі представники західно-європейських буржуазних таборів.

Після цього до СРСР, яке два роки тому (в часі побуту Ено й де Монзі) було рідкою полією, прийшло тепер признаки масовості. Як недавно донесли преса, до СРСР. вибирається негномоний Льюїс Джордж.

Шкаво, що саме тоді, як в Зах. Європі все більше зростало бажання б автопелі познайомитися з радянськими відносинами, в Польщі, сусідці СРСР., лякалися навіть висловити подібне бажання, щоб дефензива не захотіла такого сміливця зробити „антипатч-ством“ елементом. Аж минулого літа відвідали СРСР. два послы польського союму: комуніст Х. Приступа і член Хлопської Нез. Партії Балін. Відвідини цього останнього супроводила польська „народова“ преса негвазючими напастями й денунціяціями. Та відносини змінилися з моментом величавого при-няття Чечеріна у Варшаві. Як нас інформують з Варшави, в найближ-

Найбільший вибір безплатних товарів на осінній та зимовий 167 сезон поручає фірма 36-100

АНТІН УВЕРА
Львів, вул. Галицька 10.

Філія в Тернополі, вул. Міцкевича
Філія в Стрию, площа П'ясулського.

ПРОФ. ІВАН ОГІЕНКО.

Новини наукової літератури.

Записки Наукового Товариства імені Шевченка. Том СХХХVІ—СХХХVІІ. П'ять фільмовісних сесій під редакцією Кирила Ступицького. Львів, 1925 р. 4 + 254 ст.

Наукове Товариство ім. Шевченка у Львові давно вже придбало собі заслужену наукову славу не тільки серед цілого українського народу, але й серед всього славянства. Це наша заслужена українська Академія Наук, яка в надзвичайно великій мірі причинилася до духового й політичного відродження українського народу. Ніяке відродження народу не може відбутися чи відбуватися без добре поставленої рідної науки. Не вяснено ще впливу львівського Наукового Товариства на національне пробудження Великої України, але одно можна сказати тепер з певністю, — вплив цей був дуже помітним та хорисним. Львівське Наукове Товариство скрізь і все користувалося на Великій Україні надзвичайною пошаною, навіть більше, воно було овіане глибоким пієтетом, як найдорожча національна святиня. І навіть заснування Всеукраїнської Академії Наук у Києві р. 1918-го не зменшило цього пієтету, — і сьогодні кожний учений в Великій Україні за честь собі вважає, коли видрукую свою працю на сто-

рінках видань львівського Наукового Товариства.

На жаль тільки, воєнна заверюха вбила ту жваву наукову видавничу продукцію, яку виявляло Наукове Товариство до війни. Позбавлене державної допомоги та окремих фондів, Наукове Товариство мусить тепер істнувати виключно на свої власні кошти. А кошти ці такі малі супроти його великих завдань!...

І тому такими рідкими стали з 1914-го року видання Наукового Товариства. І тому для українського вченого став правдивим святом той рідкий день, коли появляється якесь нове видання Наукового Товариства... А на культурні свята ми, Українці, стали взагалі такі бідні...

Ось передо мною остання книжка гдовного з видань „Наукового Товариства“ — його „Записок“ т. 136—137. Надзвичайно цінна книжка — тож мозок кращих людей Західної України, — і я хочу про-жміст цих „Записок“ хоч коротенько в популярній формі повідомити широке громадянство.

Невелика книжка на 254 ст. містить лише 10 наукових розвідок, але розвідок добрих, часом високої наукової вартості, з якими не соромно булоб виступити й перед ширшим науковим світом.

Більшість розвідок присвячена історії культурного, взагалі духового життя українського народу, переважно — на його західних землях. Читайте статті ці в іншому порядку, ніж то в „Записках“, і перед вами астане суцільна істо-

рія нашого нещасливого культурно-політичного життя за останні два віки.

Молодий вчений Петро Пелех (працює тепер в Києві) подав цікаву і цінну розвідку: „З життя й творчості Сковороди“; а саме: 1. Час народження Сковороди. 2. Деякі дати з останнього періоду життя й творчості Сковороди. Але не ці розділи становлять вагу цієї статті, — найцінніший 3-й розділ її: Явище т. зв. „космічної свідомості в житті Сковороди, як джерело й ключ для розуміння його філософії“. Розказавши про основу філософії Сковороди (досягнення повного щастя), автор докладно спинається на т. зв. „космічній свідомості, яку переживають лише деякі вибрані одиниці (напр.: Мойсей, Ісус, Сократ, ап. Павло, Гаутама, Магомет, Бекон, Паскаль, Спіноза і т. и.); наступає ця свідомість десь на 30-х роках життя і по ній народжується „нова людина“, що вже досягає собі повного щастя та спокою. Безумовно, ця стаття П. Пелеха кидає нове світло на розуміння філософії Сковороди, так мало в нас вивченої.

Але Сковорода жив і працював в той час, коли так трагічно забувалися українські традиції і коли омосковлення міцною сіткою одітало культурне життя Великої України. В сітці цій багато загубив і сам Сковорода: нової російської мови він докладно не вивчив, а від своєї такої досить відбісав і

спинився посередині, а це й було причиною того „чужітця“, який він писав і яке не дало змоги творам великого Сковороди піти до гущі народної.

З Великої України переходимо до України Західної, до Галицької Землі. В той час, коли на Великій Україні все жило під знаком омосковлення, тут вже бачимо помітні національні вогники на спільній житті. Проф. А. Андрюхович в статті „Львівське „Studium Ruthenicum“ (продовження) докладно розповідає про тимчасовий український філософський і богословський інститут, т. зв. „Studium Ruthenicum“, що заснував його року 1787-го австрійський цісар Йозеф II, у Львові. Автор описує навчання та внутрішнє життя в цій ан-шій українській школі; перед читачем проходять ці перші вогники розвитку національного життя в той час, коли ще навіть назви не могли підібрати для своїх літературної чи народної мови (lingua ruthena, lingua patria, vernacula і т. и.). Деякі розділи цієї праці, напр. наука церковно-славянської й української мови, прозвіни й карні, відносять до питомця Studii Latini і ин. нах-звичайно цікаві.

Але року 1809-го спинилася наука на Studium Ruthenicum; не оправдалися й ті надії, які покладав український народ на австрійський уряд, бо паначи в краю лишалися ті самі старі пані. Український народ прокидався від сну, а йому все плели міцну сітку, щоб він так

на на Понеччині. По подільських містах і містечках життєське населення мало навіть чисельну перевагу над вищими мешканцями. До того треба додати, що чим більше місто тим рідше горнеться до нього життєське населення. І так: в Одесі на 324.003 душ усього населення було 130.041 душ Жидів (40,1 пр.); в Катеринославі на 120.421 душ усього насел. було 50.237 душ Жидів (38,8 пр.); в Києві на 425.977 душ усього населення було 128.531 душ Жидів (30,2 пр.); у Харкові на 321.615 душ усього насел. було тільки 65.007 душ Жидів (20,2 пр.) При тому зазначимо, що відсоток жидівського населення в теребінській столиці України в Харкові значно зріс. Перед війною відсоток Жидів у Харкові був далеко менший. Це зростає треба зазначувати фактові, що всі центральні державні установи мають чи не найбільший відсоток Жидів урядовців. Це в першій мірі треба піднести до всіх економічних, фінансових і інших господарських установ і трестів.

Загально впадає в очі факт, що Жидів далеко більше у північно-західній частині ніж у південно-східній. У п'ятих губерніях північно-західної України на площі 182.300 квадратних верств на всю суму 2.555.243 усього міського населення припадає 818.639 Жидів (63,1 пр.). У чотирьох губерніях південно-східної України на просторі 204.600 квадратних верств на суму 2.532.352 міського населення випадає 478.918 Жидів (6,9 пр.).

Смертність від туберкульозу на Україні.

„Статистичний Бюлетень“ ч. 12. (за вересень) приносить статистичні дані про смертність наслідком туберкульозу серед українського населення. З тих даних наводимо цифри про смертність наслідком тої недуги в 1923 р. в 12-ти містах України: Житомир — 398 душ; Коростень — 299 душ; Вінниця — 280 душ; Проскурів — 291 душ; Гайсин — 326; Прилука — 187; Лубни — 257; Золотоноша — 204; Хмельник — 243; Катеринослав — 175; Коний Ріг — 168; Таганріг 90 душ. З цього встановлення можна помітити, що смертність від туберкульозу найбільша на заході і півночі, найменша на сході та півдні. Пенше місце що до смерт-

ності займає Житомир. Коли ці цифри порівняти зі смертністю міст у західній Європі, то виявляється, що смертність від туберкульозу в західно-українських містах значно більша ніж у західній Європі. За те по східно-українських містах смертність від тої недуги не виходить поза розміри, що характеризують найбільшу державу центральної Європи Німеччину.

Сильна економічна організація заборолом для народу.

Боронімся закуповуючи акції

Земельного Банку Гіпотечного

Львів, Підвалля 7.

Дня 28. п. м. на засіданні сенату відкрити інтерв'ювати сен. М. Черкавського і тов. у справі тяжкого побиття у сідній палаті Іж. Мельника. З-біжківця, Зеленого та ін. для 16. ве єсені визначили сторожками чи пак: органами державної поліції. Інте-членів стверджує, що адвокат д-р С. Фалек негайно по прозі бачи численні сліди побиття у Іж. Мельника, пухлину під оком та зсиділі плечі і що Іж. Мельник жалювався, що його били по ядці, в бік і де пізало, копали та тягнули за ноги по коридорі, власнідок чого він гірко кроцю і має подзвани ребра. Інте-членів заявляють, що місцеве відділ не хоче дозволити, щоб правда у цій справі була розкритою і тому домагаються вислати спеціальної комісії до Львова, разом з одним представником українського Клубу, а також припинення в урядовій дотепершнього заважучого „Врідіахми“.

Тюремщина.

Мін. сповістали-ти Пеходкий відчитав розвешення зроблене потерпілим міністром співзвданості, згідно з яким визначні сторожі були призначені ажтими фінансові сили, тому, що вони не хотіли підчинитись регуляційній влади. Влада перенісла визначного урядовця, Мрозовського (?) до іншого відділу, припинила в урядувальні кілька функцій і почала сидіти проти деяких сторожів.

Одноразно комісія напівпальського союму для дослідів значить прийняла озно. голосно внесок посла П. С. Уземлі, що би предпозити союмої внесок про відновлення сидстаа проти комісаря поліції Кайдана, який у свій час був гідуюю політичної поліції у Львові і пооти ас-трента Лабяка, які побизали політ-членів язвизі. Це сама комісія має поставити також внесок, щоб визначити її станов-вища комментата державної поліції у Львові Б. Лукомського.

но почалися сучасні невідповіді відносини на Галицькій Землі. Лише добре вчитавшись в сумне оповідання проф. К. Студинського, нам відкриваються очі на багато таких явищ, яких ми, сини Великої України і вихованці трохи іншої культури, не все зокладно розуміємо... Справді, великою боротьбою виборював собі західно-український нарід ступінь за ступнем своє національне й політичне життя, виборював це тоді, коли на Великій Україні панувала густа національна темнота...

(Докінчення буде.)

*) На шм місці вважаю за потрібне звернути увагу, що автор цих рядків ніколи нічим не заслухав, щоб йому кинуть бодіи тінь підозріння в негідні західно-української культури. Коли ж часом і виступаю проти редакторів в літературній моїй на західно-українських землях, то роблю це виключно з наукового інтересу, як з тих саме мотивів виступаю й проти недолугостей в літературній моїй Великої України. Ма. виходзі з Великої України, часом тісно не відрізняю заходно орієнтується в тіх дотепершніх темі і тоді, яка митрополіа за останній час на Галицькій Землі: але ставити мене на рахунок зао: поді буючи і несправедливим, і заважато боліючим для нас.

Зі свого боку важливо потрібним зазначити: в останньому часі між іншим на стоїть важкого органу — зазначає дві замітки, звернені на адресу шк. проф. Огієва, який в зв'язку з тєю „темою зокладно...“ Означило, є не визначні відступи на „збоку дня“, які не повинні назуувати встановлення добрих взаємин між однією землею. — Фед.

Похорони О. Саліковського.

Варшава, 27. листопада 1925.

В середу 25. листопада п. р. в митрополічному соборі відбулася панахида за душу покійного Олександра Саліковського. Церква битком набита народом, галляно українськими емігрантами. Явилися майже всі українські послы до союму й сенату, українські Паламентарна Репрезентація під провозом посла Хоушкого й Черкавського, український Центральний Комітет і близькі товариші Покійного під провозом п. Андрія Лівичького.

Прийшли також в поважному числі представники Польсків і Росій. З Польсків бачили ми президію Польського Тов-а помічи українським емігрантам в особах бувшого голови ради міністрів Антура Слівинського і Скарчевського, а даяше б. міністра пошт і телеграфів Толочка, Л. Ковалевського, колишнього посла до державної думи А. Ледницького й ин. З Росій запрямили ми посла М. Серебрянікова, П. Бутенка, Ю. Лперотського, В. Португалова, Д. Філософова й ин. визначних емігрантів.

До панахиди станув єпископ гродненський і новгородський, прееос. Олексій, в оточенні численного духовенства. Митрополітний хор співав прекрасно, витискаючи неодну слюзу з очей українських скитальців.

Після панахиди зачалися промови. Перший промовляв прот. Теодорів, що прошив Покійного іменем церкви (російською мовою). Від української громади промовав з Покійним б. прем'єр уряду УНР. Андрій Лівичький, схарактеризувавши О. С. як людину й діяча. Промовляв іще п. Слівинський (по польськи).

Після відправи двинувся з перкви величаний похід на православний цвинтар на Волі. Домовину внісли з церкви найближчі співробітники Покійного: А. Лівичький, Станіслав Стемпковський, ген. Сальський, ген. Безручок й ин. і вложили її на возі. Похоронна процесія, в якій взяли участь великі маси народу, дуже численні депутати з вітками і поважний гурт духовенства, звертала на себе загальну увагу, аже над вечір, після останньої Служби Божої, відправа її по українських арх. Полікарп Сікорський, та співу „Заповіту“ труну поставлено до склепу. Зовсім стемніло, коли впали на могилу останні грудки землі.

ПОЛІТИЧНІ НОВИНИ.

Німеччина прийняла льонарський пакт.

Державна ім. рада прийняла 49 гол. пооти 15 ухваленій райхстагом закон про льонарський договори і приступлення Німеччини до С. Народів. Проти прийняття голосували: Сх. Прусія, Бранденбургія, Баварія, Померанія, Шлезьк і Мекленбург-Шверін. 28. листопада през. Гінденбург підписав закон про льонарський договори. Закон ухвалити в життя з днем 28. листопада.

Склад делегації.

„Тел. Уніон“ повідомляє: В склад німецької делегації до Лондону для підписання льонарських договорів входять: д-р Люгер, д-р Штрессман і два мін. секретарі.

Змова на життя Штрессмана?

Берлінська поліція опаржала вісти, що нім. фашисти приготували змову на життя Штрессмана, щоб перешкодити йому виїхати до Лондону для підписання пакту безпеки. Зеднієм союзи гітлерівців оголосили спільний протест, що не признають льонарських договорів. В Берліні були комуністичні маніфестації проти льонарських договорів. Було окло 10.000 люда. М. и. промовляла Клара Цеткін.

Перед підписанням льонарських договорів.

У зв'язі з підписанням льонарських пактів помістять до Лондону англ. амбасадор у Берліні лорд д'Ебернон. Німецька делегація домагається полекш у справі окупації „Обсервео“ пише, що хоч підписання пактів є формальністю, то присутність міністрів агр. справ дасть нагоду до політ. акції. Прем. Схіннічскі прибув до Лондону 29. XI. Боїан виїдуть до Лондону з Бертельотом в понеділок. Вернуться в середу.

Німецьчина проти французького союзу.

На зборах Остбунда в Берліні домагалися від уряду поясненя, чи і якими мисловими засобами можна буде досягти віну схід. границі. Як перше завдання після аступлення Німеччини до Союзу Народів рішили заквестіонувати французько-польський союз, як протизний духу Льонарна.

Туреччина відкидає арбітраж С. Народів.

Турецький уряд рішив у справі Мосула не признати мирового суду Союзу Народів. Мін. агр. справ Туреччини виїдуть до Женевы з відповідними інструкціями.

В англ. політ. колах числяться поважно з можливістю вибуху англ.-турецької війни на тлі спору за нафту в Мосулі. Чемберлен, лорд Емері і сен. Жуверель обговорювали цю справу на останніх конференціях.

Боїан утворив уряд.

Боїанови оконечно вдалося утворити уряд. Першим кроком нового уряду, котрий представляється палаті шойво після повороту Боїана з Лондону, — буде утворення державної комісії. Її завданням буде випрошання фінансового плану. 28. XI. було перше засідання нової ради мін. Прем. Боїан виголосив експозе на тему політ. положення. Заява уряду в парламенті обмежилась в політ. ділянці лише до справи Льонарна, а в внутр. справах присячена буде фінансам держави.

Америк. дол. 795 — 797 канад. дол. 710 — 715, чеські кош. 02100 — 02150, гол. 00330 — 00375, франки фр. 02850 — 02875, фр. швайд. 134 — 135, англ. фунт 3700 — 3750.

НОВИНИ.

— Конфіскація. Вчорашнє число нашого часопису сконфісковано за закінченням статті „Визначили англичани corda“.

— Універсальна Академія Наук під монтополно москвської цензури. Недавно один український учений послав із законною декларатією книжку для Універсальної Академії Наук, заадресовану посылку на ім'я одного академіка. Посилка не дійшла до Києва а повернулася до Москви. Книжку надали під охорою москвської цензури. Незважаючи на те, що книжка вчинила лише мету йшла для наукової роботи, все же цензура піднесла явля багато уступів творчому союзом, очекиваюче те, що як і в дотепер небезпечно (і протестує на Україні) проявляти в — біографії одного помітного аже українського письменника в тому місці, де висловлюються йому подвійні санкції: каті сий ювеліт на рідній і чужій землі. „Незаконний“ слог: „на одній і тій самій“. Одним словом, яксь може малогарматні урядові москвської цензури внаслідок, що можна, а чого не можна читати Універсальній Академії Наук. А що дійсно згаданий пакунок „дисертация“ якась некультурна люде вказує з того, що неперодичним книжкам при перетруванні не розуміваються чужим, а поротуванні доносимо і помітні брудними рудками в захисленні слідями пальців на сторінках. Дякую річ, коли в усіх культурних країнах при асоцій формх влади, навіть при абсолют-

